

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

16. července 2009*

Ve věci C-189/08,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemsko) ze dne 4. dubna 2008, došlým Soudnímu dvoru dne 8. května 2008, v řízení

Zuid-Chemie BV

proti

Philippo's Mineralenfabriek NV/SA,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann, předseda senátu, M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (zpravodaj)
a J.-J. Kasel, soudci,

* Jednací jazyk: nizozemština.

generální advokát: J. Mazák,
vedoucí soudní kanceláře: R. Šereš, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 23. dubna 2009,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Zuid-Chemie BV P. Knijpem, advocaat,

- za Philippo's Mineralenfabriek NV/SA M. Polakem, advocaat,

- za nizozemskou vládu C. Wissels a M. Noort, jako zmocněnkyněmi,

- za Komisi Evropských společenství A.-M. Rouchaud-Joët a P. van Nuffelem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 5 bodu 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Zuid-Chemie BV (dále jen „Zuid-Chemie“), podnikem, který vyrábí umělá hnojiva, se sídlem v Sas van Gent (Nizozemsko), a společností Philippo's Mineralenfabriek NV/SA (dále jen „Philippo's“), se sídlem v Essen (Belgie), týkajícího se znečištěného výrobku použitého na výrobu, umělých hnojiv, který Philippo's dodala společnosti Zuid-Chemie.

Právní rámec

- 3 Podle čl. 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001, který se nachází v jeho kapitole II, oddíle 1, nazvaném „Obecná ustanovení“:

„Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.“

4 Článek 3 odst. 1 téhož nařízení stanoví:

„Osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být u soudů jiného členského státu žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly.“

5 Článek 5 tohoto nařízení, který se nachází v oddíle 2 téže kapitoly II, nazvaném „Zvláštní příslušnost“, stanoví:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována:

[...]

3) ve věcech týkajících se protiprávního jednání či jednání, které je postaveno na roveň protiprávnímu jednání, u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události;

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 6 Zuid-Chemie je podnik vyrábějící umělá hnojiva, který v průběhu července roku 2000 koupil od společnosti HCl Chemicals Benelux B.V. (dále jen „HCl“), podniku se sídlem v Rotterdamu (Nizozemsko), dvě dodávky výrobku s názvem „micromix“.
- 7 HCl, která nemůže micromix sama vyrobit, jej objednala u společnosti Filippo's a dodala jí suroviny nezbytné k jeho výrobě, s jednou výjimkou. Tuto chybějící surovinu, a sice sulfát zinku, koupila Filippo's se souhlasem společnosti HCl od G. J. de Poortera, jednajícího pod jménem Poortershaven, v Rotterdamu.
- 8 Společnost Filippo's vyrobila micromix ve své továrně nacházející se v Belgii, kde si Zuid-Chemie vyzvedla dodávku tohoto výrobku.
- 9 Zuid-Chemie zpracovala uvedený micromix za účelem výroby různých dodávek umělého hnojiva ve své továrně v Nizozemsku a část z nich prodala a odeslala svým zákazníkům.
- 10 Následně se zjistilo, že obsah kadmia sulfátu zinku, který byl nakoupen od Poortershaven, byl příliš vysoký, takže umělé hnojivo již nemohlo být použito nebo mohlo být použito pouze omezeně, což způsobilo Zuid-Chemie podle jejího tvrzení škodu.
- 11 Dne 17. ledna 2003 podala Zuid-Chemie žalobu proti společnosti Filippo's u Rechtbank Middelburg (Nizozemsko), kterému navrhla, aby určil, že Filippo's je

odpovědná za škodu, která jí vznikla, a uložil tomuto podniku, aby jí zaplatil různé částky související se škodou, o které se domnívá, že jí utrpěla, jakož i aby jí zaplatil náhradu škody navýšenou o úroky a náhradu nákladů řízení.

12 Rozsudkem ze dne 10. prosince 2003 rozhodl Rechtbank Middelburg, že není příslušný pro rozhodnutí sporu, který mu byl předložen, z důvodu, že pro účely použití čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 pokrývá pojem „místo, kde došlo ke škodné události“ jak místo příčinné události („Handlungsort“), tak rovněž i místo, ve kterém původní škoda vznikla („Erfolgsort“). Přitom pokud jde o místo, kde škoda vznikla, měl uvedený soud za to, že původní škoda utrpěná společností Zuid-Chemie vznikla v Essen, protože právě v tomto místě převzal tento podnik dodávku znečištěného výrobku.

13 Před Gerechtshof te 's-Gravenhage (odvolací soud v Haagu) žádá z účastnic řízení nezpochybnila, že Essen je místo příčinné události, jelikož znečištěný micromix byl vyroben tam. Pokud jde o místo, kde vznikla škoda, tento soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. V tomto ohledu se domníval, že rozhodující skutečností bylo údajně protiprávní chování společnosti Philippo's, a nikoliv skutečnost, že znečištěný micromix způsobil znečištění umělého hnojiva vyrobeného Zuid-Chemie v Nizozemsku. (Původní) škoda utrpěná touto společností tak vznikla v Essen, jelikož znečištěný výrobek jí byl dodán „z továrny“.

14 Zuid-Chemie podala kasační opravný prostředek proti rozsudku Gerechtshof te 's-Gravenhage k předkládajícímu soudu. Tento soud rozhodl, že se diskuse týká pojmu „místo, kde došlo ke škodné události“ ve smyslu čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 a že pro rozhodnutí sporu, který mu byl předložen, je nezbytný výklad tohoto pojmu.

15 Za těchto okolností se Hoge Raad der Nederlanden rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Jakou škodu je třeba v případě protiprávního jednání, na kterém se zakládá návrh Zuid-Chemie, považovat za původní škodu vzniklou v důsledku tohoto jednání: škodu, která vznikne dodáním vadného výrobku, nebo škodu, která vznikne tehdy, když je výrobek běžně použit pro účely, pro které byl určen?
- 2) Pokud se jedná o druhý případ, může být místo, kde tato škoda vznikla, považováno za ‚místo, kde došlo ke škodné události‘ ve smyslu čl. 5 bodu 3 nařízení [č. 44/2001] pouze tehdy, pokud škoda spočívá ve fyzické újmě osob nebo věcí, nebo je toto rovněž možné, pokud vznikla (v této fázi) pouze finanční újma?“

K předběžným otázkám

K první otázce

16 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 vykládán v tom smyslu, že v rámci sporu, jako je ten v původním řízení, označuje výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ místo dodání vadného výrobku kupujícímu, nebo zda odkazuje na místo, kde vznikla původní škoda v důsledku běžného použití výrobku pro účely, pro které byl určen.

- 17 Aby bylo na tuto otázku možné odpovědět, je třeba jednak připomenout, že podle ustálené judikatury musí být ustanovení nařízení č. 44/2001 vykládána autonomně, s odkazem na jeho systematiku a cíle (viz zejména rozsudky ze dne 2. října 2008, Hasset a Doherty, C-372/07, Sb. rozh. s. I-7403, bod 17, jakož i ze dne 23. dubna 2009, Draka NK Cables a další, C-167/08, Sb. rozh. s. I-3477, bod 19).
- 18 Dále jelikož nařízení č. 44/2001 nyní ve vztazích mezi členskými státy nahrazuje Úmluvu ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění následujících úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“), platí výklad ustanovení této Úmluvy podaný Soudním dvorem rovněž pro ustanovení tohoto nařízení, pokud lze ustanovení těchto nástrojů Společenství kvalifikovat jako rovnocenná.
- 19 Přitom ustanovení nařízení č. 44/2001, která jsou relevantní v projednávané věci, odrážejí tutéž systematiku jako ustanovení Bruselské úmluvy, a navíc mají téměř totožné znění. S ohledem na takovou rovnocennost je třeba zajistit v souladu s devatenáctým bodem odůvodnění nařízení č. 44/2001 návaznost výkladu těchto dvou právních nástrojů (viz výše uvedený rozsudek Draka NK Cables a další, bod 20, jakož i rozsudek ze dne 14. května 2009, Ilsinger, C-180/06, Sb. rozh. s. I-3961, bod 58).
- 20 Je tak třeba připomenout, že Soudní dvůr již při výkladu čl. 5 bodu 3 Bruselské úmluvy konstatoval, že systém určení obecné příslušnosti stanovený v kapitole II této úmluvy je založen na základním pravidle, vyjádřeném v jejím čl. 2 prvním pododstavci, podle kterého osoby s bydlištěm na území státu, který je smluvní stranou, jsou žalovány u soudů tohoto státu bez ohledu na státní příslušnost účastníků řízení (rozsudek ze dne 10. června 2004, Kronhofer, C-168/02, Sb. rozh. s. I-6009, bod 12).

- 21 Pouze jako výjimku z této základní zásady příslušnosti soudů podle místa bydliště žalovaného stanoví kapitola II oddíl 2 Bruselské úmluvy některá ustanovení o určení zvláštní příslušnosti, mezi něž patří čl. 5 bod 3 této úmluvy (výše uvedený rozsudek Kronhofer, bod 13).
- 22 Soudní dvůr rovněž rozhodl, že tato pravidla o zvláštní příslušnosti musí být vykládána úzce a nedovolují výklad, který přesahuje případy výslovně předvídané uvedenou úmluvou (viz rozsudky ze dne 27. září 1988, Kalfelis, 189/87, Recueil, s. 5565, bod 19; ze dne 15. ledna 2004, Blijdenstein, C-433/01, Recueil, s. I-981, bod 25, a výše uvedený rozsudek Kronhofer, bod 14).
- 23 Nicméně je ustálenou judikaturou, že v případě, kdy místo, kde došlo ke skutečnosti, která může vyvolat delikt ní nebo kvazidelikt ní odpovědnost, a místo, kde tato skutečnost vyvolala škodu, nejsou totožná, pojem „místo, kde došlo ke škodné události“, který je obsažen v čl. 5 bodu 3 Bruselské úmluvy, musí být chápán tak, že zároveň zahrnuje místo, kde vznikla škoda, a místo příčinné události, v níž má tato škoda původ, takže žalovaný může být dle volby žalobce žalován u soudu jednoho nebo druhého místa (viz zejména rozsudky ze dne 30. listopadu 1976, Bier, zvaný „Mines de potasse d'Alsace“, 21/76, Recueil, s. 1735, body 24 a 25; ze dne 1. října 2002, Henkel, C-167/00, Recueil, s. I-8111, bod 44; ze dne 5. února 2004, DFDS Torline, C-18/02, Recueil, s. I-1417, bod 40, a výše uvedený rozsudek Kronhofer, bod 16).
- 24 V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že pravidlo zvláštní příslušnosti uvedené v čl. 5 bodu 3 Bruselské úmluvy se zakládá na existenci zvláště úzkého vztahu mezi sporem a soudem místa, kde došlo ke škodné události, který odůvodňuje určení příslušnosti tohoto soudu z důvodů řádného výkonu spravedlnosti a užitečné organizace řízení (viz v tomto smyslu zejména výše uvedený rozsudek Mines de potasse d'Alsace, bod 11; rozsudky ze dne 11. ledna 1990, Dumez France a Tracoba, C-220/88, Recueil, s. I-49, bod 17; ze dne 7. března 1995, Shevill a další, C-68/93, Recueil, s. I-415, bod 19, jakož i ze dne 19. září 1995, Marinari, C-364/93, Recueil, s. I-2719, bod 10). Soud místa, kde došlo ke škodné události, je totiž obvykle nejlépe způsobilý rozhodnout, zejména z důvodu blízkosti sporu a snadnosti provádění důkazů (viz výše uvedený rozsudek Henkel, bod 46).

- 25 I když je pro účastnice původního řízení nesporné, jak bylo uvedeno v bodě 13 tohoto rozsudku, že místem, kde došlo k příčinné události („Handlungsort“), je Essen, je mezi nimi spor ohledně určení místa, kde škoda vznikla („Erfolgsort“).
- 26 Tímto posledně uvedeným místem je podle judikatury citované v bodě 23 tohoto rozsudku místo, kde skutečnost, která může vyvolat deliktní nebo kvazideliktní odpovědnost, způsobila škodu.
- 27 Přitom místo, kde škoda vznikla, není možné zaměňovat s místem, kde se odehrála skutečnost, která poškodila samotný výrobek, protože toto místo je ve skutečnosti místem, kde došlo k příčinné události. Naopak místo „realizace škody“ (viz výše uvedené rozsudky Mines de potasse d’Alsace, bod 15, jakož i Shevill a další, bod 21) je místem, kde se projeví škodlivé účinky skutečnosti, jež vedla ke škodě, to znamená místem, kde se konkrétně projeví škoda způsobená vadným výrobkem.
- 28 Je totiž třeba připomenout, že judikatura rozlišuje jasně mezi škodou a skutečností, které vedla k této škodě, přičemž v tomto ohledu uvádí, že deliktní nebo kvazideliktní odpovědnost může být zohledněna jen za podmínky, že je možné mezi těmito dvěma prvky prokázat příčinnou souvislost (viz výše uvedený rozsudek Mines de potasse d’Alsace, bod 16).
- 29 S ohledem na výše uvedené úvahy může být místem, kde vznikla škoda, pouze továrna společnosti Zuid-Chemie nacházející se v Nizozemsku, kde byl micromix, jenž je vadným výrobkem, zpracován na umělá hnojiva, čímž na nich byla způsobena majetková škoda utrpěná společností Zuid-Chemie, která šla nad rámec škody spojené se samotným micromixem.

- 30 Dále je třeba uvést, že příslušnost nizozemských soudů, která se takto otvírá pro Zuid-Chemie, umožňuje zejména z důvodů uvedených v bodě 24 tohoto rozsudku, aby rozhodl nejzpůsobilejší soud, a tedy aby pravidlo zvláštní příslušnosti uvedené v čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 mělo svůj užitečný účinek.
- 31 V tomto ohledu je vhodné připomenout, že Soudní dvůr měl svým výkladem čl. 5 bodu 3 Bruselské úmluvy v tom smyslu, že toto ustanovení se týká nejen místa příčinné události, ale rovněž místa, kde škoda vznikla, za to, že volba pouze místa příčinné události by ve značném množství případů vedla k záměně mezi příslušnostmi stanovenými články 2 a 5 bod 3 uvedené úmluvy, takže by toto posledně uvedené ustanovení ztratilo v tomto rozsahu svůj užitečný účinek (viz výše uvedené rozsudky Mines de potasse d'Alsace, body 15 a 20, jakož i Shevill a další, bod 22). Taková úvaha týkající se záměny mezi příslušnostmi se totiž použije stejným způsobem ve vztahu k případnému nezohlednění místa, kde škoda vznikla, které se liší od místa příčinné události.
- 32 Z výše uvedených úvah vyplývá, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci sporu, jako je ten v původním řízení, označuje výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ místo, kde vznikla původní škoda v důsledku běžného použití výrobku k účelům, pro které byl určen.

K druhé otázce

- 33 V případě, že bude na první otázku odpovězeno tak, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ se týká místa, kde vznikla původní škoda v důsledku běžného použití výrobku k účelům, pro které byl určen, se předkládající soud dále táže, zda tato škoda musí spočívat ve fyzické újmě osob nebo věcí, nebo zda se může (v této fázi) jednat pouze o čistě finanční újmu.

- 34 V tomto ohledu je třeba připomenout, jak již bylo řečeno v bodech 9 a 10 tohoto rozsudku, že zpracování znečištěného micromixu na umělá hnojiva společností Zuid-Chemie vedlo k tomu, že se tato hnojiva stala jen minimálně použitelnými, nebo dokonce nepoužitelnými, což této společnosti způsobilo podle jejího tvrzení škodu.
- 35 Vzhledem k tomu, že původní škoda utrpěná Zuid-Chemie tedy spočívala ve fyzické škodě na věcech, je třeba konstatovat, že otázka, zda by čistě finanční škoda v této fázi postačovala k výkladu uvedenému v bodě 32 tohoto rozsudku, je hypotetická.
- 36 S ohledem na toto zjištění a s ohledem na funkci svěřenou Soudnímu dvoru, kterou je přispívat k výkonu spravedlnosti v členských státech, a nikoliv poskytovat poradní stanoviska k obecným či hypotetickým otázkám (rozsudek ze dne 18. prosince 2007, ZF Zefeser, C-62/06, Sb. rozh. s. I-11995, bod 15), není třeba na druhou otázku odpovídat.

K nákladům řízení

- 37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 5 bod 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchod-

ních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že v rámci sporu, jako je ten v původním řízení, označuje výraz „místo, kde došlo ke škodné události“ místo, kde vznikla původní škoda v důsledku běžného použití výrobku k účelům, pro které byl určen.

Podpisy.